ОРГАНІЗАЦІЯ СТРАТЕГІЧНОГО АНАЛІЗУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА В РОЗРІЗІ РАЙОНІВ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Л. Войнич, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0002-8079-0289

Р. Попівняк, к. е. н.

ORCID ID: 0000-0003-0258-3994

Львівський національний аграрний університет

<https://doi.org/10.31734/economics2020.27.034>

Войнич Л., Попівняк Р. Організація стратегічного аналізу сільськогосподарського виробництва в розрізі районів Львівської області

Обґрунтовано необхідність реалізації стратегічного управління як передумови підвищення ефективності сільськогосподарської діяльності та забезпечення економічного зростання аграрних підприємств у ринкових умовах господарювання. Це й свідчить про необхідність проведення досліджень щодо методологічних засад формування стратегій економічного розвитку аграрних підприємств.

Розглянуто основні питання практичного застосування методів оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва за сучасних умов ведення бізнесу. Проведено оцінку районів досліджуваної області на забезпеченість ресурсами, рівень і результати розвитку сільського господарства. Сформовано напрями стратегічного управління сільськогосподарським виробництвом досліджуваних районів через формування загальної оцінки фінансового стану, ресурсного забезпечення та результатів ведення сільськогосподарської діяльності.

Розрахунок інтегральних індексів оцінки ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств дав змогу порівняти райони за забезпеченістю ресурсами, ефективністю їхнього використання та ефективністю сільськогосподарського виробництва. Аналіз регіональних відмінностей на основі розрахунку інтегральних показників дав змогу проранжувати райони та визначити рейтинг районів за виділеними блоками показників.

Запропоновано застосування ресурсощадних технологій виробництва сільськогосподарської продукції за техніко-технологічної модернізації та діджиталізації операційного процесу.

Ключові слова: ринок, стратегічний менеджмент, стратегічний аналіз, ресурсощадні технології, діджиталізація виробництва.

Voinycha L. Popivniak R. Organization of the strategic analysis of agricultural production in terms of the districts of Lviv region

The main purpose of this article is to substantiate the problems of strategic management and to organize a strategic analysis of agro-industrial sectors of the studied area.

The research confirms the necessity of introduction of the strategic management as a prerequisite for improvement of the efficiency of agricultural activity and ensuring the economic growth of agricultural enterprises in the market conditions. It indicates the need to shape the methodological basis for the strategy of economic development of agricultural enterprises.

The work considers the main issues of practical application methods in estimation of agricultural production competitiveness under modern business conditions, and evaluates the rating of studied area districts for the resource potential and the level and results of agriculture development. The directions of strategic management of agricultural production in the studied areas have been outlined by forming a general assessment of the financial status, resources, and results of agricultural activities.

The calculation of integrated economic efficiency assessment indices of agricultural enterprises made it possible to compare areas in terms of resource availability, resource efficiency, and agricultural production efficiency. The analysis of regional differences based on the calculation of integral indicators secured districts ranking by the allocated blocks of indicators.

It is proposed to use resource-saving technologies for agricultural production while using technological and technological modernization and digitization of the operational process.

Key words: market, strategic management, competitiveness, resource-saving technologies, digitization of production.

Постановка проблеми. Найважливішою проблемою для будь-якого підприємства, що функціонує в ринкових умовах, як відомо, є забезпечення його виживання та подальшого економічного розвитку в перспективі. Отже, постановка цілей, розробка оптимального набору стратегій довго-

строкового економічного розвитку нині є основним завданням і для сучасних агровиробників.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Важливе значення для підвищення ефективності господарської діяльності та забезпечення еконо-

мічного зростання аграрних підприємств у ринкових умовах господарювання має формування та відповідно реалізація стратегічного розвитку. Це й свідчить про необхідність проведення досліджень щодо формування методологічних засад стратегій економічного розвитку аграрних підприємств [1].

Основні концепції теорії конкуренції та стратегічного управління широко представлено в доробку зарубіжних учених, насамперед представників класичної політекономії, зокрема А. Сміта та Д. Рікардо. Неабияке значення мають дослідження А. Маршалла, Є. Чемберліна, Д. Робінсона, П. Хайне, Дж. Стіглера, М. Портера, П. Самуельсона та ін. Серед вітчизняних дослідників проблемам організації стратегічного управління присвятили свої праці М. Малік, Б. Пасхавер, Р. Фатхундінов, О. Шпичак, а також В. Андрійчук [1], С. Кваша [3], Л. Кобиляцький [4], М. Ковальчук [5] та ін.

Дослідження свідчать, що методологія формування стратегічного розвитку становить собою впорядковану сукупність загальнометодологічних і загальнонаукових методів пізнання та специфічної методології [2]. В основу першого структурного елемента покладено теорію пізнання, діалектики й теорію функціонування ринкової економіки. Другий структурний елемент формування стратегій – система загальнонаукових методів, таких як аналіз та синтез, наукового спостереження, дедукції та індукції, традиції, аналогії, симбіоз історичного та логічного, моделювання соціально-економічних процесів, перехід від абстрактного до конкретного.

Третій структурний елемент базується на сукупності принципів і способів організації практичної діяльності, пов'язаної з розробкою прогнозів, планів, програм розвитку системи.

Отже, методологія формування стратегії розвитку передбачає вдале поєднання складових розробки стратегічних планів, програм, проєктів, методологічних принципів і підходів, необхідної системи показників, а також методів складання та обґрунтування оптимальності прогнозних і планових показників суб'єктів господарювання.

Постановка завдання. З огляду на зазначене важливим завданням є оцінка рівня ресурсного забезпечення сільськогосподарського виробництва відповідно до ринкових умов господарювання, формування та реалізації стратегічного управління виробничою та господарською діяльністю.

Виклад основного матеріалу. Оцінка рівня ресурсно-технічного забезпечення повинна відбу-

ватися через порівняння фактичних показників у прив'язці до динаміки розвитку досліджуваних аграрних підприємств. Аналіз ресурсного й технічного забезпечення здійснювали через рейтингову оцінку господарської діяльності аграрних підприємств у розрізі районів Львівської області. Формування рейтингової оцінки дає змогу виявити ефективність ведення виробничої та господарської діяльності у сільськогосподарських підприємствах, порівняти їх у розрізі інших суб'єктів господарювання та відповідно визначити загальний рівень економічного розвитку сільських територій району [2].

Така система рейтингової оцінки є раціональною, бо дає змогу визначити місце району серед інших районів Львівської області, провести оцінку рівня розвитку сільськогосподарських підприємств районів, стимулювати тих, хто має гірші інтегральні показники, підвищити ефективність своєї діяльності. Сумуванням рейтингових оцінок формують інтегральну оцінку сільськогосподарських підприємств досліджуваних районів у балах, що складається за кожним показником, та визначають місце району в рейтингу розвитку агровиробництва області.

Загальну рейтингову оцінку районів за показниками ресурсного забезпечення та ефективністю діяльності аграрних підприємств було проведено так:

- 1) визначали відносний індекс діленням окремого значення кожного показника за кожним районом на найбільший показник в області;
- 2) встановлювали середній бал за кожним показником для окремого району діленням суми індексів у розрізі районів на загальну кількість показників;
- 3) визначали рейтинг кожного окремого району ранжуванням середніх балів.

Розрахунок інтегральних індексів оцінки ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств дає змогу порівнювати райони за забезпеченням ресурсами, ефективністю використання ресурсів та ефективністю сільськогосподарського виробництва (див. рис.).

Найближче до центру опиняються райони з найнижчими рівнем забезпечення ресурсами, ефективністю використання ресурсів та ефективністю сільськогосподарського виробництва. Зокрема, до таких районів належать Яворівський, Перемишлянський, Турківський, Миколаївський, Дрогобицький.

Аналіз регіональних відмінностей на основі розрахунку інтегральних показників дав змогу проранжувати райони та визначити рейтинг ра-

йонів за виділеними блоками показників (табл. 1). Рейтингова оцінка показує забезпеченість ресурсами, рівень та результат їхнього використання сільськогосподарськими підприємствами досліджуваного регіону.

Дані свідчать, що найбільше забезпечені ресурсами Золочівський, Жидачівський, Сокальський, Самбірський і Стрийський райони.

Рис. Оцінка ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств досліджуваного району.

Таблиця 1

Інтегральні показники оцінки ефективності господарювання сільськогосподарських підприємств досліджуваного регіону

Район	Рейтинг району	Інтегральний показник оцінки		
		забезпеченість ресурсами	ефективність використання ресурсів	ефективність сільськогосподарського виробництва
Бродівський	8	6,7	5,5	0,83
Буський	9	6,1	5,7	0,7
Городоцький	11	3,9	4,9	0,77
Дрогобицький	15	3,4	3,6	0,67
Жидачівський	4	8,1	7,9	0,69
Жовківський	14	3,9	3,4	0,69
Золочівський	2	10,1	7,5	0,74
Кам'янка-Бузький	6	5,9	6,7	1
Миколаївський	13	3,5	4,5	0,71
Мостиський	12	5,6	2,7	0,67
Перемишлянський	16	3,8	2,5	0,77
Пустомитівський	10	4,9	5,9	0,77
Радехівський	5	7,9	5,9	0,79
Самбірський	7	6,6	6,3	0,67
Сколівський	19	0,1	0,1	0,91
Сокальський	1	11,1	10,6	0,96
Старосамбірський	18	1,7	1	0,62
Стрийський	3	4,5	11,8	1,06
Турківський	20	0,02	0,2	0,68
Яворівський	17	1,3	2,2	0,88

Сільськогосподарські підприємства інших районів Львівської області не використовують раціонально свої можливості.

Суб'єкти господарювання Жовківського, Городоцького, Бродівського районів мають сприятливі умови для розвитку господарської діяльності, але не використовують свій потенціал.

Найвищий рівень ефективності використання ресурсів виявлено у Кам'янка-Бузькому, Сокальському, Стрийському, Золочівському, Жидачівському районах. Тому відповідно сільськогосподарські підприємства у них мають високий та середній рейтинг за інтегральним індексом ефективності виробництва.

Формування комплексної рейтингової оцінки за показниками забезпеченості та ефективності використання виробничих ресурсів, ефективності діяльності агропідприємств є важливим для окреслення стратегічних напрямів розвитку суб'єктів господарювання в розрізі районів Львівської області.

Рейтингова оцінка сільськогосподарських підприємств Львівської області дала змогу запропонувати стратегії розвитку для господарств кожного району (табл. 2).

Найперспективнішими районами у Львівській області за ефективністю ведення сільськогоспо-

дарського виробництва є Самбірський, Кам'янка-Бузький, Радехівський, Жидачівський, Стрийський, Золочівський і Сокальський. У перспективі для них доцільно впроваджувати стратегію подальшого розвитку, яка передбачає розширення ринків збуту, підвищення якісних характеристик продукту, застосування ресурсоощадних технологій виробництва за використання техніко-технологічної модернізації та діджиталізації операційного процесу.

Сільськогосподарським підприємствам Жовківського, Миколаївського, Мостиського, Городоцького, Пустомитівського, Буського, Бродівського районів доцільно застосовувати стратегію стабілізації (підтримки), щоб зберегти та не втратити існуючу позицію. Зокрема, пропонуємо здійснювати пошук шляхів підвищення прибутковості та розвивати існуючі напрями виробництва продукції. Для сільськогосподарських підприємств Турківського, Сколівського, Старосамбірського, Яворівського, Перемишлянського, Дрогобицького районів можна рекомендувати застосовувати стратегію виживання через скорочення витрат, раціональне використання ресурсів, реструктуризацію або переорієнтацію.

Таблиця 2

Стратегії розвитку сільського господарства у районах Львівської області

Група районів	Стратегія
Самбірський Кам'янка-Бузький Радехівський Жидачівський Стрийський Золочівський Сокальський	Стратегія подальшого розвитку: – розширення ринку збуту; – підвищення якісних характеристик продукції; – застосування нових технологій та сучасної техніки.
Жовківський Миколаївський Мостиський Городоцький Пустомитівський Буський Бродівський	Стратегія стабілізації (підтримки): – підвищення прибутковості; – розвиток існуючих напрямів; – модифікація продукції.
Турківський Сколівський Старосамбірський Яворівський Перемишлянський Дрогобицький	Стратегія виживання: – скорочення витрат; – раціональне використання ресурсів; – реструктуризація; – переорієнтація.

Висновки. Обґрунтування стратегій розвитку галузей АПК показало, що можливості окремих із них доцільно визначати з урахуванням підтримання передусім продовольчої безпеки держави, а також нарощування експорту за тими видами продукції, які є конкурентоспроможними на зовнішньому ринку і близькими до раціональних норм споживання на душу населення в країні. Важливим завданням є не лише збільшення обсягів виробництва валової продукції сільського господарства, а й необхідність нарощування її обсягів, враховуючи якісні показники.

Бібліографічний список

1. Андрійчук В. Г. Ефективність діяльності аграрних підприємств: теорія, методика, аналіз: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2005. 290 с.
2. Забуранна Л. В., Нідзельська Т. Л. Методичні підходи до оцінювання стратегічного потенціалу сільськогосподарських підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2016. № 3 (177). С. 142–150.
3. Кваша С. М. Конкурентоспроможність вітчизняної аграрної продукції в умовах вступу України до СОТ. *Економіка України*. 2003. № 10. С. 79–86.
4. Кобиляцький Л. С. Управління конкурентоспроможністю. Київ: Зовнішня торгівля, 2003. 302 с.
5. Ковальчук М. І. Стратегічний аналіз у сільському господарстві: навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. Київ: КНЕУ, 2003. 259 с.

Стаття надійшла 22.03.2020